

Vaertlinck *contact*

Tijdschrift van de genealogische en heemkundige kring Vaertlinck vzw - Willebroek

Vaertlinck *contact*

Abonnement: 16 euro door storting op ondervermeld rekeningnummer
Afzonderlijke nummers: 5 euro

ISSN 1782-2785

Koninklijke Bibliotheek van België - Wettelijk depot nr. D/2011/12484/5

Secretariaat

Vaertlinck vzw | p.a. René Pattyn | Molenweg 24 | B-2830 Willebroek

Contact

tel. GSM 0477 266 537 | vaertlinck@telenet.be | www.vaertlinck.be

Praktische gegevens

Ondernemingsnummer 881 351 205

IBAN BE94 7512 0635 5214 | BIC AXABBE22

Erkende culturele vereniging Willebroek: culw083

De vereniging staat los van alle filosofische en ideologische strekkingen

Bestuursleden

Gust Van Auwenis (Voorzitter)

René Pattyn (Secretaris)

Guido Van Humbeeck (Penningmeester)

Leon Bernaerts (Bestuurslid)

Guy Foqué (Bestuurslid)

Emiel Geens (Bestuurslid)

Gary Mantières (Bestuurslid)

Jan Peeters (Bestuurslid)

Kevin Polfliet (Bestuurslid)

Annie Van Dessel (Bestuurslid)

Eric Van Winghe (Bestuurslid)

Vaertlinck vzw is lid van

Koninklijke Vereniging voor Natuur- & Stedenschoon vzw

Colofon

Op de cover

Dit idyllische beeld uit 1894 toont de oude kanaalarm in Klein-Willebroek. Op de achtergrond zien we de kerktoren van Boom. Let op de prachtige tweemaster (driemaster?) die het kanaal opvaart. Vandaag zijn er zo helaas nog maar zelden te zien op onze wateren.

Editie

Jaargang 9 | nr. 4 | april-mei-juni 2014

Werkten mee aan dit nummer

Gust Van Auwenis
Emiel Geens
Gary Mantiers
René Pattyn
Eric Van Winghe
Kevin Polfliet

Redactie en vormgeving

Kevin Polfliet

Eindredactie

Eric Van Winghe
René Pattyn

Verantwoordelijke uitgever

Gust Van Auwenis
Voorzitter
Overwinningsstraat 165-107
B-2830 Willebroek

Redactieadres

Molenweg 24
B-2830 Willebroek
vaertlinck@telenet.be
www.vaertlinck.be

ISSN 1782-2785

Koninklijke Bibliotheek van België - Wettelijk depot nr. D/2011/12484/5

Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten of beeldmateriaal kan slechts gebeuren mits schriftelijke toelating van de auteur en vermelding van het tijdschrift *Vaertlinck Contact*, jaargang en nummer. Elke auteur is individueel verantwoordelijk voor de inhoud van zijn of haar artikel.

Voorwoord

Sic transit gloria mundi. Zo vergaat 's werelds roem.

In de sector van erfgoed en heemkunde moet een mens vaak vaststellen dat er met het vergaan van de jaren ook veel moois verloren is gegaan. Waardevolle gebouwen, dorpsgezichten maar ook veel schriftelijke bronnen, beelden, kennis en verhalen, verdwenen met-tertijd door de mazen van het historische net.

Gelukkig zijn beleidsmakers enkele decennia geleden het belang beginnen inzien van het bewaren van datgene wat ons nog rest: roerend en onroerend erfgoed. Niet dat daarmee alles definitief gered is, getuige bijvoorbeeld de vele gebouwen die ook in de voorbije jaren nog onder de sloophamer verdwenen. Maar toch. Steeds meer wordt ingezien dat op het vlak van erfgoed alle hens aan dek is om te redden wat er nog te redden valt.

Heemkundige verenigingen als Vaertlinck vervullen hierin een belangrijke rol. Het verzamelen van diverse bronnen, documenten, foto's en voorwerpen, is alvast één manier om ervoor te zorgen dat ook de volgende generaties nog zullen kunnen terugblikken op de geschiedenis van 'hun' dorp, stad of streek.

Natuurlijk komt het er niet alleen op aan bronnenmateriaal te verzamelen, maar ook van het zoveel mogelijk bekend te maken, te verspreiden en de interesse ervoor levendig te houden. Precies wat we beogen met ons tijdschrift, waarvan u het alweer laatste nummer van de lopende jaargang voor u heeft liggen. We wensen u zoals steeds veel leesplezier én een zonnige lente en zomer toe!

De redactie

Inhoud

<i>Willebroekenaars in dienst bij...</i>	2
<i>Romantiek in de kloosterbibliotheek</i>	4
<i>Uit de archieven: Karnavalstoet</i>	5
<i>De Koningsbreuk van de Blaasveldse gilde</i>	6
<i>Jef Mertens: lakei en kasteelheer</i>	8
<i>Vroeger en nu</i>	9
<i>Grafkapel van de familie De Naeyer</i>	10
<i>De taks op 'zangherbergen'</i>	13
<i>Laatste restanten van een verdwenen kunstwerk</i>	14
<i>Geschiedenis kasteel De Bocht</i>	15
<i>Beelden uit de oude doos</i>	18
<i>Mededelingen</i>	19

Portretten van de Willebroekse Mexico-vrijwilliger Guillaume De Boeck en zijn echtgenote, Monica Huysmans

Willebroekenaars in dienst bij het regiment “Keizerin Charlotte”

In het artikel over de Willebroekse L. Dochez, die Belgische mijnwerkers en vrijwilligers voor de Amerikaanse burgeroorlog ronselde tussen 1864-1866, vermelden we zijdelings dat er naast deze bloedige slachtpartij onder de inwoners van het Noorden en het Zuiden van Amerika, ook in Mexico een bloedige interne oorlog aan de gang was, als aanvulling op bedoeld artikel, onderhavig een tekst die betrekking heeft op ons vroeger dorp...

Waar voor de eerste oorlog er bij ons weten er geen streekgenoten dienst namen om in Amerika te gaan vechten, is het tegendeel waar voor de Mexico vrijwilligers er waren er wel wat streek en dorpsgenoten die, ondanks de Belgische neutraliteit, geronseld werden onder druk van koning Leopold I en met de stilzwijgende toestemming van de regering.

Het verhaal van deze laatsten werd in het heemkundig tijdschrift “Eigen Schoon en De Brabander” door de gekende heemkundige Willebroekenaar, Karel De Decker, in 2004 uitgebreid uit de doeken gedaan.

Wij laten hieronder een samenvatting uit zijn teksten volgen, die betrekking hebben op de vrijwilligers uit Groot-Willebroek. In alfabetische volgorde vinden we respectie-

velijk de volgende namen terug:

Henri Baggerman, geboren te Blaasveld op 23 maart 1840 als derde kind van het gezin Cornelius Baggerman- Theresia De Swerte. Dit gezin, dat in maart 1857 naar Willebroek verhuisde, had vier kinderen: Adolf, geboren 21 juni 1833, Melanie, geboren 10 maart 1835, Henricus Carolus, geboren 23 maart 1840 en overleden in 1866 in Mexico en Felicianus geboren 22 november 1841.

Guillaume Louis De Boeck geboren te Willebroek op 15 maart 1843. Hij trad als vrijwilliger in december 1864 in dienst van het regiment Keizerin Charlotte. Hij overleefde alle ellende van de bloedige slagvelden, van het klimaat

dat voor de Belgen letterlijk moordend was en werd in 1867 uit het korps ontslagen bij de ontbinding ervan. Samen met een paar honderden landgenoten vertrokken zij in januari 1867 uit Mexico, om in maart van dat jaar af te meren in de Antwerpse haven, waar ook het Korps werd ontbonden.

Terug in zijn geboorte dorp, waar hij meer dan waarschijnlijk het gespreksonderwerp van de dag was, huwde hij in mei 1869 te Blaasveld met Monica Huysmans.

Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren: Andreas, geboren 10 januari 1871, Guillaume, geboren 29 november 1872, Anna Maria, geboren 20 januari 1875, Frans, geboren 28 april 1876, Maria Isabella, geboren 25 november 1884, en Florentina, geboren op 26 oktober 1887.

Maria Isabella huwde met Frans Moeremans, geboren 26 oktober 1882, hij was groentehandelaar te Willebroek.

Guillaume De Boeck overleed 60 jaar na zijn Mexicaans avontuur, op 84 jarige leeftijd, in het huis van zijn schoonzoon Frans Moeremans op de Veert. Hij was gedurende zijn actieve leven een vrij "goed boerende" landbouwer, wat af te leiden is uit zijn vrij hoog kadastraal inkomen en het feit dat hij destijds in het stelsel van meervoudig kiesrecht beschikte over 4 stemmen.

Uit het huwelijk van zijn dochter Maria Isabella met Frans Moeremans werden 4 kinderen geboren:

Maria Moeremans geboren op 28 september 1908, Karel Moeremans, kruidenier, geboren 30 september 1911, Francine Moeremans, geboren 14 juni 1913, Jozef Moeremans geboren 26 januari 1920.

Een derde Mexico vrijwilliger was **Jan Baptist De Mayer**, geboren te Blaasveld op 12 juli 1836. Ook hij overleefde het avontuur en werd eervol ontslagen in 1967 bij de ontbinding van het regiment.

François Rossaert werd geboren te Puurs op 29 september 1845 maar was woonachtig in Willebroek. Hij overleefde de Mexico tocht niet en stierf op 3 oktober 1866 in het militair hospitaal van Orizaba-Mexico.

Jacobus Van Reet, geboren te Willebroek op 28 december 1830 en van beroep schipper. Ook hij overleefde de Mexico veldtocht en werd ontslagen in 1867 bij de ontbinding van het regiment.

We kunnen ons afvragen wat destijds deze jonge kerels bezielde om te gaan vechten in een ver vreemd land, in een totaal ander klimaat, aan de andere kant van de oceaan en dat in een periode waar de meeste mensen nog niet eens onze eigen kust hadden gezien.

Aan het Belgisch-Mexico verhaal, dat op zijn hoogtepunt

de Belgische politiek beheerste en de eerste spanningen tussen de regering en het koningshuis meebracht, kwam na de ontbinding van het vrijwilligerskorps alleszins een roemloos en stil einde. Slechts twee monumenten, één te Leopoldsburg en één te Oudenaarde, herinneren nog aan de mislukte tussenkomst van het Belgisch Korps en aan deze avonturiers, die hun leven veil hadden voor een niet te realiseren droom: het behoud van het keizerrijk in Mexico.

Eric Van Winghe

Bewerking van: "De Vlaams-Brabantse aanwezigheid in het Belgisch vrijwilligerskorps in Mexico 1864-1867" door Karel De Decker in 'Eigen Schoon en De Brabander', 2004, blz. 255-267. Foto's verzameling EVW en René Pattyn.

Slechts twee monumenten herinneren nog aan het Mexico-avontuur van het Belgisch Korps en van onze streekgenoten die hierin deelnamen. Boven het monument te Oudenaarde en onderaan het monument te Leopoldsburg.

Romantiek in de kloosterbibliotheek

In Willebroek en de omliggende gemeenten zijn de oud-leerlingen legio die hun schoolse opleiding gevolgd hebben in de instellingen van de zusters van de "Sancta Maria" zoals het in de volksmond lag. Het klooster, internaat en de school in de Kerkstraat zijn verdwenen, en vervangen door andere instellingen. Ze zijn in de geschiedenis getreden en leven alleen nog voort in het collectieve geheugen.

Door tussenkomst van oud-voorzitter van Vaertlinck Paul Cools, die de instellingen vrij goed kende, hebben we zelf een tijd geleden de bibliotheek, waarvan hieronder sprake, kunnen bekijken en wat van de boeken kunnen inzien.

Lange tijd wisten de zusters eigenlijk niet goed wat aan te vangen met hun omvangrijke bibliotheek, tot ze de knoop doorhakten en gans hun fonds overdroegen aan het archief van KADOC (Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving)

Opmerkelijke collectie

In de kloosterbibliotheek van de Dochters van Maria van Willebroek, die samen met het archief aan KADOC werd overgedragen, bevond zich een opmerkelijke collectie geïllustreerde kartonnen boekbanden uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

Die zogenaamde "cartonnages romantiques" waren geïnspireerd op Franse en Engelse voorbeelden uit de jaren 1830, de periode van de romantiek.

Het waren de eerste voorbeelden van seriewerk, typerend voor het pre-industriële tijdperk. Met goedkopere materialen en procedés en met nieuwe technieken zochten uitgevers naar een betaalbaar luxeproduct. Ze speelden daarmee in op de democratisering van het lezerspubliek.

Ze probeerden ook nieuwe doelgroepen aan te boren, zoals vrouwen en kinderen, die, zo dachten ze, gevoeliger zouden zijn voor de uiterlijke verschijningsvormen van het boek. Opvallend daarbij is de voortrekkersrol van de Doornikse uitgeverij Casterman. De 'cartonnages' treffen we vooral aan in enkele afdelingen van de kloosterbibliotheek, meer

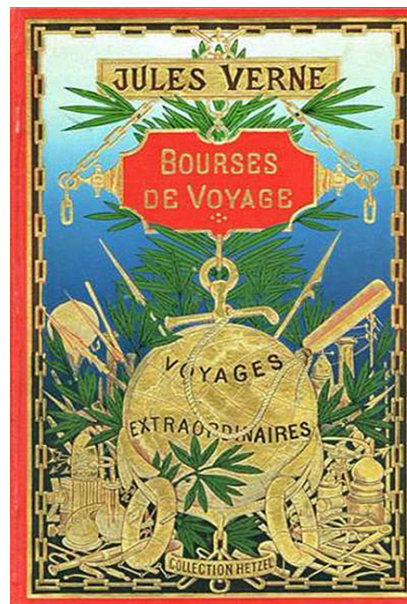
bepaald in de "belle-lettres" (Bibliothèque variée) en de "grande histoire" (Épopées de l'histoire de France), en in een aantal moraliserende reeksen die garant moesten staan voor een gezonde en verantwoorde ontspanning voor heel de familie (Musée Moral et Littéraire de la Famille).

Meer dan doorsnee

De bibliotheek van de Dochters van Maria van Willebroek, een diocesane congregatie waarvan de geschiedenis teruggaat tot het einde van de achttiende eeuw, was trouwens vrij uitgebreid voor een vrouwelijk religieus instituut van het actieve type. Ze bevatte ca. 5000 titels. In het oog springt de uitgebreide collectie gebedenboeken en religieuze literatuur, met onder andere oude drukken uit de zeventiende en achttiende eeuw, die zijn overgedragen aan de Maurits Sabbebibliotheek van de K.U.Leuven. Bij de negentiende eeuwse religieuze literatuur, die integraal op KADOC wordt bewaard, valt vooral de aandacht voor augustiniaanse, salesiaanse en vincentiaanse spiritualiteit op.

Ook inhoudelijk en vormelijk overstijgt de collectie het karakter van een doorsnee kloosterbibliotheek. De rubrieken "Grieks-Latijnse, Duitse, Engelse, Franse en Nederlandse literatuur", "toneel", "leerboeken" en "opvoedkunde" verwijzen naar de lange onderwijstraditie van het religieuze instituut. De gepubliceerde afbeeldingen geven enkele voorbeelden wat eigenlijk met de cartonnages bedoeld werd.

Eric Van Winghe/ KADOC

Enkele voorbeelden van de prachtige geïllustreerde 'cartonnages romantiques' uit de kloosterbibliotheek van de Dochters van Maria.

Gemeente **WILLEBROEK**

Zondag 22 Maart
(HALF VASTEN)

GROOTE → **GEMASKERDE**

KARNAVALSTOET

met toelating van het Gemeentebestuur

10,000 fr. Prijzen en Premien

Vorming van den stoet te 1.30 u. = Vertrek te 2 u. stipt.

De Voorzitter, Pierre De Moor.	De Secretaris, Baeken Frans.	De Ondervoorzitter, Leonard Boggaerts.	De Kassier, Leop. Van de Sande.
--	--	--	---

040

1936 N° 3316 D

Druck: Jules Emmer, Willebroek. — Tel. 316

In maart laatstleden ging in Willebroek weer de traditionele Carnavalstoet uit. Met deze mooie affiche werd de 'Grote gemaskerde Karnavalstoet' aangeprezen die plaatsvond met halfvasten op 22 maart 1936 (affiche GAW).

De Koningsbreuk van de Blaasveldse Schuttersgilde

Sinds vele jaren was er niemand meer op de hoogte van het bestaan van een Blaasveldse schuttersgilde, laat staan van een koningsbreuk. Er zijn ook bij ons weten geen oorspronkelijke geschriften, rekeningen of gildeboek bewaard gebleven. Over het ontstaan is ons niets bekend, noch wanneer juist deze gilde is ingeslapen,. Kenner van het Brabantse gildewezen bij uitstek, professor A. Autenboer, vermeldt dat er in 1834 nog zou geschoten zijn op de hoge wip. Wat er later met de gilde is gebeurd is ons niet bekend, al dook er recent een onverwacht spoor van op...

De mooi gerestaureerde koningsbreuk van de Blaasveldse Schuttersgilde. Het prachtige voorbeeld van Mechelse siersmeedkunst werd in 1900 verworven door het Antwerpse museum Vleeshuis.

Door J. Ernalsteen werd in 1834 opgetekend dat de Sint-Sebastiaansgilde van Blaasveld nog actief was. Door een toeval vond een lid van onze vereniging bij het opzoeken naar verre voorouders een notaris akte betreffende een betwisting tussen tweeschuttersgilden, waarvan er schutters uit Blaasveld en Tisselt worden vermeld.

In het Rijksarchief zijn nog een tweetal procesdocumenten die het bestaan van de gilde bevestigt en die handelen over en betwisting tot het betalen van het lidgeld door de weduwe van een overleden gildebroeder. Vorig jaar vroeg een studente, juffrouw Elisabeth Mertens, van de Antwerpse Artesis hogeschool aan onze vereniging inlichtingen over de gilde van Blaasveld. Zij vond immers nergens enige aanwijzing over die gilde. Op onze vraag waar haar interesse vandaan kwam, vertelde ze dat zij een opleiding conservatie en restauratie volgde en als eindwerk de restauratie van de Koningsbreuk van de Blaasveldse gilde had toegewezen gekregen. Wij waren stomverbaasd dat er nog een breuk uit onze buurgemeente terug te vinden was! Deze breuk bevond en bevindt zich in het Antwerpse Vleeshuis. Die verwierf het op 7 november 1900. Er kan niet meer nagegaan worden van wie of van waar de breuk in Antwerpen is terecht gekomen. Het waardevolle stuk heeft dan 114 jaar bewaard, maar vergeten in het depot gelegen. Op de bijgevoegde foto van de niet-gerestaureerde breuk, krijgt men een idee over dit prachtstuk, waarvan de geschiedenis zo goed als niet gekend is.

Mechelse makelij

Het enige dat met zekerheid te zeggen is, is dat de breuk vervaardigd is door drie Mechelse edelsmeden. In Willebroek (gemeente waartoe Blaasveld thans behoort) hebben in de vorige eeuwen drie verschillende schuttersgilden bestaan. Er zijn vermeldingen van twee Sint-Sebastiaansgilden. In de Sint-Niklaaskerk van Willebroek, zou er nog een beeld zijn van Sint-Sebastiaan, afkomstig van deze gilden. We hebben zelf dat beeld nooit gezien in de bedoelde kerk, alhoewel het in de inventaris voorkomt. Professor Autenboer schrijft over de Jonge Sint-Sebastiaan als de gilde van Blaasveld: "Jonge

Details van de koningsbreuk van de Blaasveldse Schuttersgilde, met links het wapenschild van Blaasveld en rechts dat van Cosmas van Prant, baron van Blaasveld.

Sint-Sebastiaan (opgericht in 1536) werd op 2 mei 1619 door dezelfde Brusselse hoofdgilde bedacht met een kaart van 27 artikelen en nogmaals op 12 juni 1649 met een andere van 33 artikelen.”

Beschrijving van de Blaasveldse breuk

Onder de gaai hangt een verguld wapenschild met grafelijke kroon en twee windhonden als schilddragers. Het wapenschild is dat van Blaasveld, teruggaand op het wapen van de familie d’Ongnies. Veertien platen in renaissance-cartouche vorm met aan de zijkanten twee afgewende chimères, bovenaan het wapen van Jeruzalem en onderaan een gevleugeld engelenkopje. Op zes platen komt Sint-Joris te paard voor, op twee Sint-Sebastiaan en op zes de Bourgondische vuurslag met twee pijlen. Aan deze platen hangen vier Bourgondische vuurslagen op twee gekruiste pijlen en acht handboogjes. Vlakke rugplaat met volplastische applicatie van Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis voor een boom. Aan de rugplaat hangt een vergulde ovale plaat met het familiewapen van Cosmas van Prant.

Deze edelman, geboren in 1602, zoon van Hugo de Prant en Clara d’Affaytadi, en gehuwd met Margaretha van Horne, was tussen 1610 en 1636 achtmaal burgemeester van Blaasveld. Hij werd omwille van zijn politieke verdiensten door Filips IV van Spanje op 1 april 1647 tot baron in de adelstand verheven - Blaasveld werd van dan af baronie. Hij was bouwheer van het Hof van Prant, het huidige Sint-Romboutscollege aan de Veemarkt in Mechelen, en liet het koor van de kerk van Blaasveld bouwen. Baron van Prant overleed kinderloos op 16 mei 1650 en liet per testament zijn bezittingen - waaronder ook de heerlijkheid Blaasveld - na aan zijn verre nicht, Agnès-Bernardine de Montmorency.

De gildebreek werd zoals gezegd vervaardigd door drie Mechelse edelsmeden. Acht van de veertien kleine schilden zijn van de hand van de zogenaamde “Meester met uitgerukte boom”. De acht schilden zijn als eerste deel van de breuk vervaardigd. De andere zes kleine schilden zijn niet gemerkt, en waarschijnlijk niet van zijn hand. De borstplaat is uit het jaar 1640-41 en is gemaakt door de “Meester met bijenkorf”. Een jaar later werd als laatste onderdeel het wapenschild van Baron van Blaasveld vervaardigd door de grote Mechelse edelsmid Thierry II Van Eyck. De andere onderdelen van de breuk kunnen niet toegewezen worden aan een specifieke edelsmid, want deze onderdelen zijn niet gemerkt.

De Koningsbreuk van de Sint Niklaasgilde van Willebroek

Deze 480-jarige en nog bestaande gilde beschikt nog over haar aloude breuk, die ieder jaar op de schouders van de nieuwe jaarkoning wordt gelegd. Deze breuk moet ongeveer zo oud zijn als de gilde maar zekerheid daaromtrent bestaat niet. Indien men ze vergelijkt met deze van de St-Sebastiaansgilde van Blaasveld, valt het op hoe somber ze is. Mogelijk waren de heren van Blaasveld vrijgevigiger dan die van Willebroek, of waren de schutters mogelijk beter bij kas? Niemand zal het vermoedelijk te weten komen. Het is voor ons lokaal heemkundig patrimonium wel belangrijk te weten dat twee belangrijke erfstukken die het waardevolste stuk van een gilde uitmaakten, nog bewaard zijn!

Eric Van Winghe

Dit artikel is een bewerking van de bachelor-eindverhandeling door Elisabeth Mertens. Het volledige restauratiedossier is voor raadpleging beschikbaar in het documentatiecentrum van Vaertlinck vzw.

Jef Mertens: lakei en kasteelheer van het kasteel De Kraag

Na een eerste deel in de vorige editie van dit tijdschrift, willen wij nog even verder stilstaan bij het verleden van het gekende en veel besproken kasteel "De Kraag", en dan in het bijzonder van zijn conciërge Jef Mertens.

De dijkbreuk langs het kanaal in Willebroek van 1569 richtte, zoals we in het verleden al belichtten, veel schade aan. De kreek die zich net afwaarts het dorpscentrum van Willebroek vormde, was hiervan een overblijfsel dat "De Craeghe" werd genoemd, of tegenwoordig de "Kraagput".

Het kasteel dat er tegenover gelegen is, en dat naar analogie ermee "De Kraag" werd genoemd, kan qua bouwstijl worden beschouwd als classistisch en zou reeds vermeld worden op 16 maart 1757 met aanpassingen in de 20ste eeuw. Een ontwerp uit 1929 zorgde voor een vernieuwing en de aangepaste inrichting ten behoeve van de firma ASED of Ammoniaque Synthétique et Dérivés (een Willebroekse ammoniakfabriek).

De gewijzigde binnenindeling leidde tot het 'Casino' dat dienst deed als vergaderruimte voor de firma ASED en voor de directies van talrijke bedrijven uit de streek en van ver daarbuiten. Later kwamen ook de arbeidersverenigingen hier samen.

De ASED-fabriek zocht rond maart 1973 een conciërge voor het kasteel. De bedoeling van de firma ASED bestond erin dat deze conciërge het geheel zou proper maken en proper houden, en dit niet alleen voor het kasteel met zijn talrijke kamers maar even goed de magazijnen alsook het ernaast gelegen park en zijn omgeving.

Zodra alles proper was, zouden ook de Ondernemingsraad en het Comité voor Veiligheid van de firma ASED er hun vergaderingen houden. Eerder waren de ruimten in het kasteel alleen voorzien voor het kaderpersoneel en gegadigden.

De gezochte conciërge werd uiteindelijk gevonden in de figuur van Jef Mertens, die hierin werd bijgestaan door zijn echtgenote Gerarda Dalemans. Jef werd als boswachterszoon geboren te Opdorp op 6 juni 1932 en verhuisde naar Willebroek in 1939. Hij huwde met Gerarda in 1958. Uit dit gezin kwamen er 4 kinderen, te weten Cyrille, Betty, Frans en Paul.

Het gezien heeft er de mooiste jaren van zijn leven gesleten, maar ook de veranderingen en de aanpassingen aan het kasteel van zeer nabij meegemaakt.

Jef Mertens was behalve conciërge (van 1963 tot 1986) ook de chauffeur van de heer Ruelle (directeur-generaal van ASED) en van andere grote industriëlen, zoals de heer De Pauw (voorzitter van Carbo-Chimique) en Baron Coppée, graaf de Liedekerke, en dat in zowat heel West-Europa. Jef maakte in beide hoedanigheden de crisisjaren mee van de plaatselijk fabrieken, waaronder behalve ASED, de Cokerie van Willebroek (Association Métallurgique pour la Fabrication du Coke) waarvan baron Coppée een der belangrijkste afgevaardigden was. De eens zo bloeiende lokale industrie was dan ook

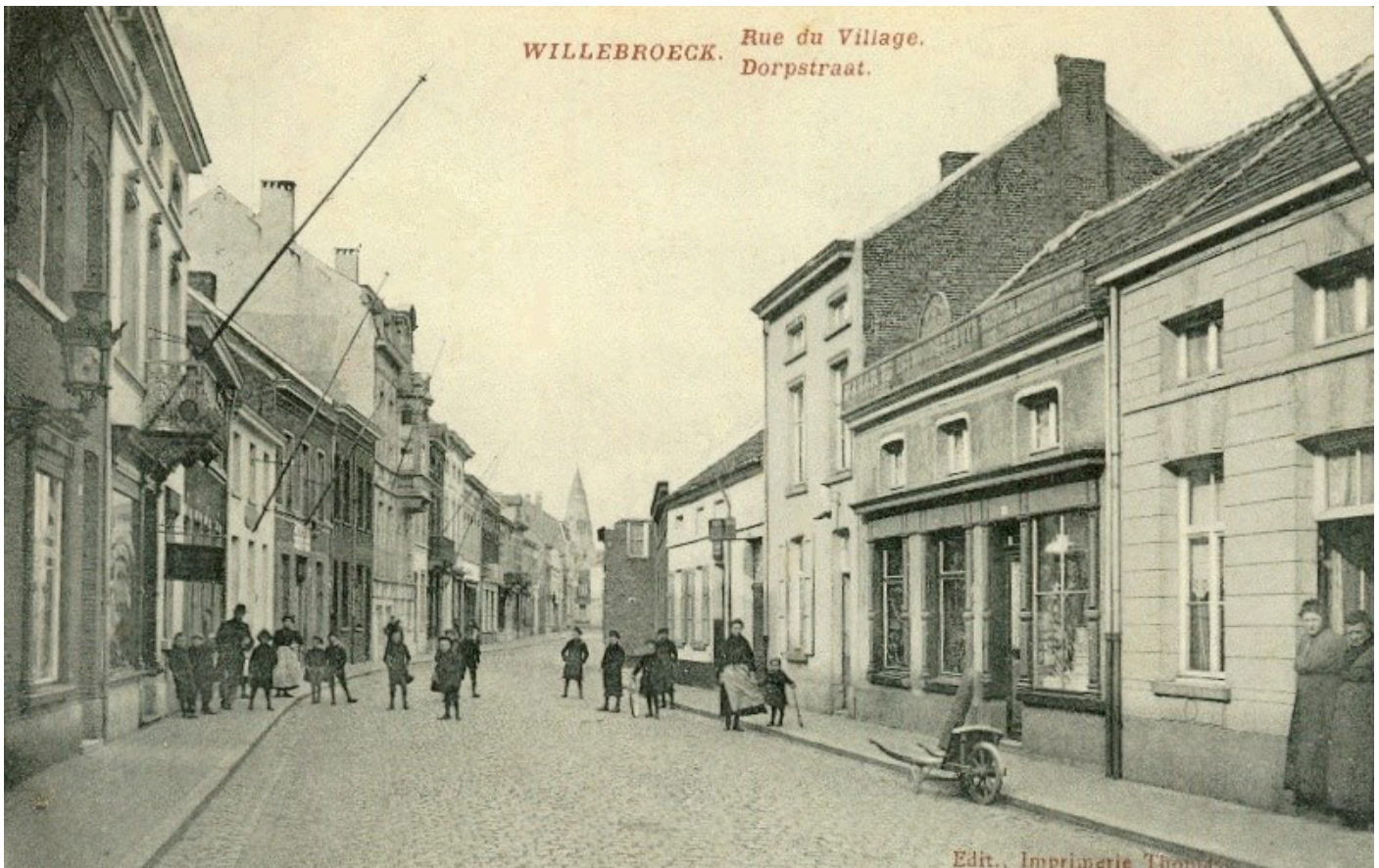
al grotendeels uitgedoofd toen op 1 september 1989 Jef en Gerarda vaarwel zegden aan het kasteel dat in al die jaren als het ware "het hunne" was geworden, ook al was de echte eigenaar dan iemand anders. Jef Mertens was dagdagelijks de "kasteelheer en lakei" geweest op het kasteel De Kraag. Met dankbaarheid dachten Jef en zijn vrouw terug aan hun werkgever, de genoemde heer Ruelle en aan zijn adjunct de heer Petit-Jean alsmede aan de heer Plettinckx (personeelschef) op wie ze steeds konden rekenen.

Op 30 september 1989 werden Jef en Gerarda gevierd door de firma KEMIRA (opvolger van de firma ASED). Nadien werd Jef Mertens goed gekend in Willebroek en omstreken, niet alleen door de muziek waarmee hij als accordeonist menig feest opluisterde, maar ook door zijn aangename en vrolijke aanwezigheid. Velen zullen zich Jef Mertens herinneren, niet alleen als een uitstekende conciërge maar ook als een toegewijde muzikliefhebber en een goede huisvader. Jef Mertens overleed te Willebroek op 20 september 2009.

Het kasteel heeft ondertussen een heel andere invulling gekregen, meer bepaald als wijnhandel en wijncafé. Van de voorbije jaren gesmeedde plannen om het gebouw om te vormen tot een heus viersterrenhotel met 17 kamers en aanleunde pleziervaartsteiger lijkt echter geen sprake meer te zijn, waardoor we enkel kunnen mijmeren over de tijd toen het in De Kraag nog een komen en gaan was van het werkvolk en zijn bazen.

Gust Van Auwenis

Vroeger en nu |

Een zicht vanuit de August van Landeghemstraat, oorspronkelijk Dorpstraat, richting Louis De Naeyerplein. Het gebouw op de voorgrond rechts was lang gekend als café The Stones, maar staat vandaag leeg. Verder zijn in deze straat de meeste gevels veranderd, terwijl de kruiwagens er plaats hebben geruimd voor gemotoriseerd verkeer (foto's GAW/Kevin Polfliet).

Vooranzicht van de grafkapel van de familie De Naeyer, naar ontwerp van de Antwerpse firma Clément Jonckheer. Het geheel is duidelijk geïnspireerd op de klassieke Romeinse tempels. Bemerkt centraal aan de voet van de trap, de geopende toegang tot de familiegraven.

Grafkapel van de familie Louis De Naeyer: eindelijk een restauratie

Wie de voorbije jaren af en toe het kerkhof langs de Dendermondsesteenweg in Willebroek bezocht, bemerkte misschien de bijzonder slechte toestand waarin het grootste en meest opmerkelijke grafmonument zich bevond. De grafkapel van de industrieel en burgemeester die Willebroek in de tweede helft van de negentiende eeuw met de hulp van duizenden arbeiders uitbouwde ‘van landbouwdorp tot industriegemeente’, bevond en bevindt zich inderdaad in bedroevende staat. Gelukkig komt daar binnenkort verandering in!

Over Louis De Naeyer en zijn papierfabriek is er door de jaren heen reeds heel veel geschreven. Willebroek was rond 1846 nog een landbouwgemeente. Met de komst van de Fabrieken van De Naeyer steeg ook het aantal inwoners in onze gemeente. Louis De Naeyer was niet alleen een nijveraar maar ook iemand die de enorme noden van de inwoners kende. Hij speelde daar dan ook volop op in. Door zijn toedoen werden er sociale woningen opgericht, net zoals onder meer een kindercrèche, een muzikschool en het ‘hospice’.

In de fabriek werd vanaf de oprichting in 1860 papier gemaakt, maar ook stalen constructies en ketels. De fabriek nam een grote uitbreiding. Vanaf

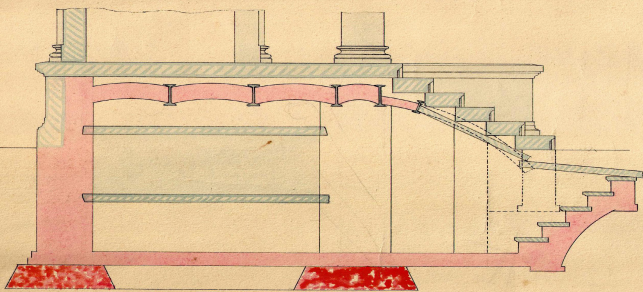
1999 begon stelselmatig de aftakeling en afbouw van de papierfabriek. De fabriek sloot definitief in 2004.

Louis De Naeyer was ook burgemeester van de gemeente Willebroek van 1875 tot zijn overlijden in 1902. Hij overleed in zijn kasteel, gelegen naast de fabriek, langs het kanaal te Willebroek, op 16 februari 1902. Behalve het monument langs de Dendermondsesteenweg, van de hand van de beroemde Belgische beeldhouwer Thomas Vinçotte, werd op het kerkhof langs de Dendermondsesteenweg een bijzonder grafmonument aan hem gewijd. De monumentale grafkapel, naar ontwerp van de firma

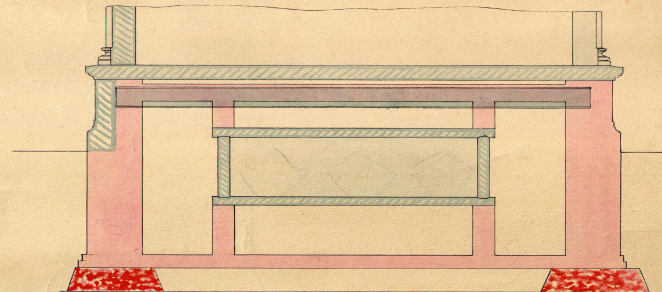
Projet de sarcophage à construire sur le cimetière
de Willebroeck pour le tombeau de la famille
De Weeyer-Deeters

SPECIALITÉ DE MONUMENTS FUNÉRAIRES
GÉNÉRAL JOCKHEERE, 61a
BOULEVARD
N° 61, VIADUC, 42, SIEG.

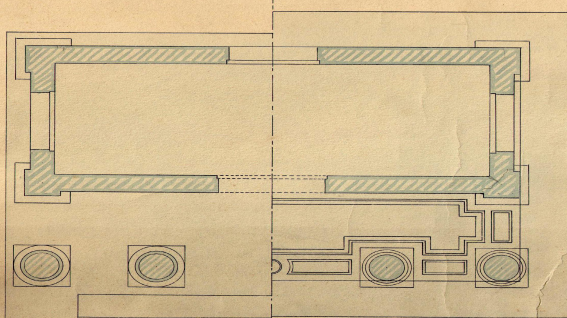
Coupe longitudinale

Coupe transversale

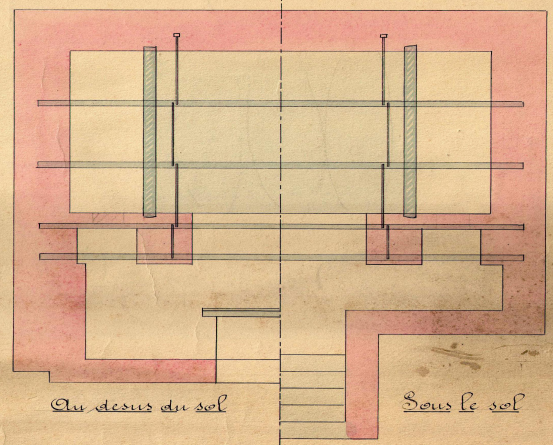
Plan de la chapelle

Au dessous

Plan fond

Plan du sarcophage

Au dessus du sol

Sous le sol

TELEPHONE 2157

Chapelle exécutée dans mes ateliers
et placée à Willebroeck.

Boven: origineel ontwerp met grondplan en dwarsdoorsnedes, getekend door de op het Kiel in Antwerpen gevestigde firma Jonckheere.
Onder: ansichtkaart met de pas gerealiseerde grafkapel in vol ornaat.

Clément Jonckheer en Zonen uit Hoboken, bevindt zich centraal op de begraafplaats en is gebaseerd op een klassieke Romeinse tempel, uitgevoerd in neo-gothische stijl. Het portiek wordt gevormd door vier marmere zuilen met een driehoekig fronton.

De gemeenteraad heeft onlangs het ontwerp-dossier voor de restauratie van deze grafkapel goedgekeurd. Dit dossier lag al jaren op tafel ter goedkeuring, doch werd om allerlei redenen meermaals opzij geschoven.

Een eerste reden hiervoor waren de moeilijkheden bij de verwerving van deze grafkapel door de gemeente Willebroek. De erfgenamen stemden uiteindelijk toe om dit erfgoed over te dragen aan de gemeente Willebroek. Een andere moeilijkheid was het bepalen van wie wat moet betalen om de restauratie uit te voeren.

Dit alles schijnt nu in orde te zijn gekomen, zodat de grafkapel binnenkort weer in al zijn glorie de herinnering levendig zal kunnen houden aan één van de belangrijkste figuren uit de geschiedenis van onze gemeente. De restauratie zal uitgevoerd worden

door het architectenbureau Karel Beeck bvba uit Mechelen. In de loop van 2014 zou de restauratie van de grafkapel moeten beëindigd zijn.

Het dossier van de site De Naeyer is met de afbraak van de fabrieksgebouwen en de plannen voor de herinrichting van de oude fabrieksterreinen weer brandend actueel. Een interessante bron voor wie er meer wil over weten, is de recente Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg door Eva De Mulder en Veerle Vansant, 2008-2009, Artesis Hogeschool Antwerpen.

René Pattyn

Geraadpleegde werken: Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Provincie Antwerpen, arrondissement Mechelen, kanton Mechelen, deel 13n2; Site De Naeyer in Willebroek – Bouwhistorisch en bouwtechnisch onderzoek met opmaak van masterplan. Masterthesis Monumenten- en Landschapszorg – Artesis Hogeschool Antwerpen door Eva De Mulder en Veerle Vansant, 2008-2009; Willebroek van Landbouwgemeente tot Industriegemeente door Tony De Herdt en Tine Rabhooy, uitgave in eigen beheer, Willebroek 1982; Papierfabriek De Naeyer, Kroniek van een bedrijf door Jean Merckx. Uitgave van het Gemeentebestuur van Willebroek, D/2007/9688/9. Met dank aan het architectenbureau K. Beeck bvba, Sint-Katelijnestraat 46, 2800 Mechelen voor het ter beschikking stellen van talrijke foto's.

Linksboven: marmereen altaar in de grafkapel van de familie De Naeyer. Linksonder: de opengewerkte toegang tot de graven van Louis De Naeyer en zijn jong gestorven zoon Edouard en in het midden (zonder naam) van De Naeyers echtgenote Alida Peeters. Rechts: brandglasraam met klassieke piëta-afbeelding, boven het altaar van de grafkapel.

De taks op “zangherbergen” anno 1937

In het verleden is er al heel wat te doen geweest rond de zogenaamde 'billijke vergoeding' die onder meer winkel- en horeca-uitbaters moeten betalen als ze in hun zaak muziek willen laten weerklinken. Deze vorm van belasting is geen nieuwigheid, zoals blijkt uit een document uit 1937 dat we terugvonden in het gemeentearchief.

Het "kohier van invordering der belasting op de zangherbergen welke de gemeente Willebroek gemachtigd is te heffen, overeenkomstig het reglement d.d. 19-12-1935, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 8 februari 1936, voor een termijn van drie jaar, van 1 januari 1936 tot 31 december 1938", biedt ons een interessant overzicht van de zogenaamde 'zangherbergen' die anno 1937 in Willebroek een vergoeding dienden te betalen omdat ze door middel van een platenspeler, radio of piano (!) muziek aanboden aan hun klanten. Het gaat in totaal om maar liefst 47 (!) horeca-zaken, waarvan we hieronder een opsomming geven, telkens met adres en of er een radio, pick-up of piano aanwezig waren. De tarieven per medium lagen vast op 120 frank voor een radio, 200 frank voor gebruik van een grammofoonspeler en 350 frank voor een piano. Alles bij elkaar leverde deze belasting in onze gemeente de fiscus 10.110 Belgische frank op, een voor die tijd toch aanzienlijk bedrag.

Typisch grammofoonmeubel uit de jaren 1930, dat allicht ook in sommige Willebroekse café's terug te vinden was.

Gust Van Auwenis

Oplijsting van ‘zangherbergen’ in Willebroek anno 1937 met het muziek-medium waar ze gebruik van maakten

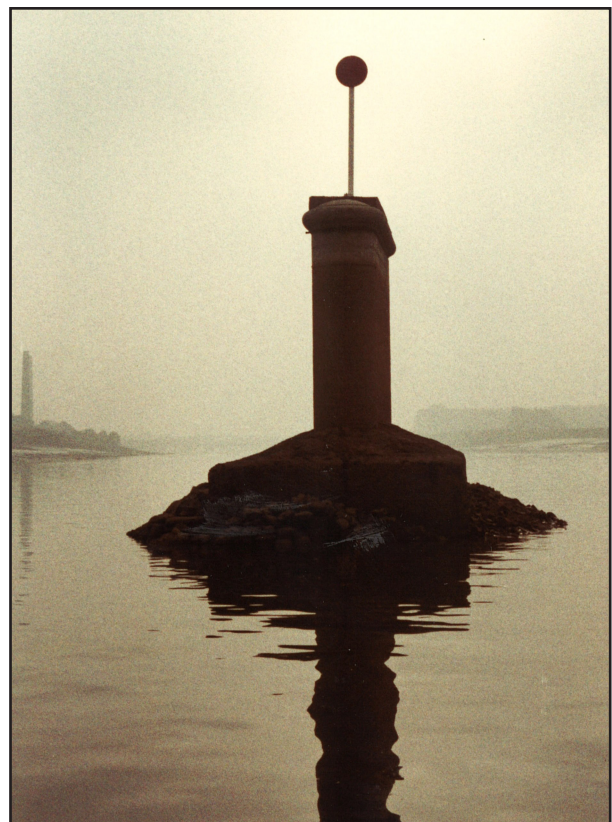
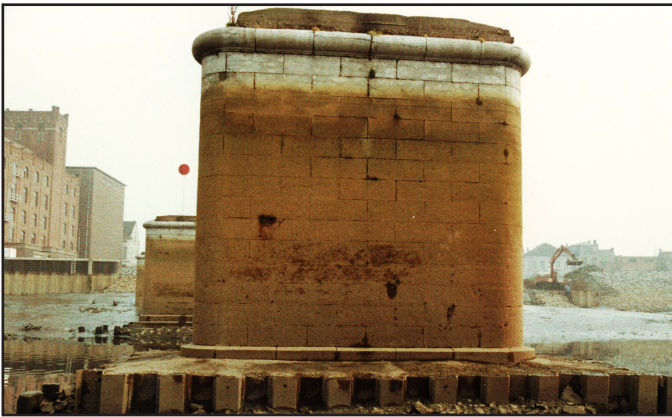
1 Aerts Eduard, IJzerenwegstrat 21 - pick-up	26 S.M. Vooruit, Ouden Bruul 19 (Mechelen) - piano
2 Aerts Eduard, Jozef Wautersstraat 103 - pick-up	27 S.M. Vooruit, Ouden Bruul 19 (Mechelen) - piano (sic)
3 Baecken Joseph, Aug. Van Landeghemstraat 70 - radio	28 Mertens Joseph, Oude Dendermondsestraat 54 - pick-up
4 Buts Clothilde, Statieplein 19 - pick-up	29 Michiels E., Dr. Persoonslaan 16 - radio
5 De Boeck Joseph, Appeldonkstraat 184 - piano	30 Tierens Celest, Kloosterstraat 31 - pick-up
6 De Boeck Louis, Jozef Wautersstraat 1 - pick-up	31 Van Campen Jan, Emiel Van der Veldestr. 78 - pick-up
7 De Borger Jules, Aug. Van Landeghemstraat 7 - radio	32 Van Campenhout H., Oude Dendermondsche Str.116 - radio
8 De Laet Jan, Nieuwstraat 9 - pick-up	33 Van de Plas Vital, Dr. Persoonslaan 2 - piano
9 De Maeseneer Petrus, Westdijk 55 - piano	34 Van de Rijck Jules, Statiestraat 34 - pick-up
10 De Maeyer Henri, Overwiningsstraat 169 - pick-up	35 Van Lombergen Bernard, G. Gezellestraat 54 - pick-up
11 De Maeyer Jozef, Aug. Van Landeghemstraat 169 - radio	36 Van Mol Albert, Mechelsche Steenweg 31 - piano
12 De Wit Leon, Eduard Anseelestraat 106 - pick-up	37 Van Neck Jozef, Oude Dendermondsche Str. 34 - piano
13 Foqué Alfons, Boomsche Steenweg 7 - pick-up	38 Van Neck Louis, Heindonksche Stw. 181 - pick-up
14 Goovaerts Maria, Eduard Anseelestraat 102 - pick-up	39 Van Reck Louis, Overwiningsstraat 26 - piano
15 Jacobs Alfons, Dendermondsche Steenweg 35 - pick-up	40 Van Roy Frans, Dr. Persoonslaan 120 - radio
16 Lamberechts Paul, Eduard Anseelestraat 80 - pick-up	41 Van Steen Frans, Overwiningsstraat 108 - pick-up
17 Peeters J. Florent, Boomsche Steenweg 33 - pick-up	42 Verbergt Emiel, J. Wautersstraat 121 - pick-up
18 Pepermans Adolf, A. Van Landeghemplein 10 - piano	43 Vercammen Frans, Groene Laan 1 - radio
19 Pepermans Frans, Oude Dendermondsche Str. 32 - pick-up	44 Vermeiren Jan, Em. Van der Veldestr. 119 - pick-up
20 Pepermans Jan, Oude Dendermondsche Straat 40 - pick-up	45 Verstrepen Willem, Statieplein 5 - pick-up
21 Roelants Florent, Emiel Van der Veldestr. 101 - pick-up	46 Vleminckx Isidoor, Mechelsche Steenweg 1 - piano
22 Roelants Theodoor, Statieplein 4 - pick-up	47 Wauters (Wwe. Fr.) Kerkstraat 35 - pick-up
23 Sinonquel Pierre, August Van Landeghemplein - pick-up	
24 Smets Jan, Heindonksche Stw. 106 - pick-up	
25 Steenacker Alfons - Sasplein 13 - radio	

Bron: gemeentelijk archief Willebroek

De laatste restanten van een verdwenen kunstwerk...

Over de Rupel tussen Boom en Klein-Willebroek lag geruime tijd een tolbrug, gebouwd in 1851 door de Antwerpse onderneming "Wwe. Van Enschoedt" naar een ontwerp van ingenieur Charles Tossyn. Zij was in haar tijd de op één na de langste brug van Europa, was 4,6m breed en 235 m lang.

Dit knappe stukje ingenieurswerk werd begin januari 1853 door de toenmalige prins van Brabant (de latere Leopold II) ingehuldigd. De brug overleefde de twee grote oorlogen, en werd bekend door het feit dat door toedoen van de verzetsman Robert Vekemans, de Engelse tankcolonnes langs deze brug over de Rupel geraakten en aldus de bevrijding van Antwerpen op 4 september '44 konden verwezenlijken. De brug, die tegen dan al haar nut voor het doorgaand verkeer had verloren - er was een paar honderd met stroomafwaarts een nieuwe gebouwd - werd definitief gesloten in november 1945. De afbraak gebeurde kort daarop. Alleen de pijlers die de verschillende elementen van de brug droegen zijn nog enkele tientallen jaren blijven staan in het donkere water van de rivier, tot in midden de jaren '80 van vorige eeuw ook zij verdwenen, en daarmee de laatste stukken van de brug ook naar de vergeetelheid werden gesloopt. Alleen langs de kant van Klein-Willebroek kan men momenteel nog het oude oorspronkelijke bruggenhoofd van de tolbrug Wwe. Van Enschoedtbrug bekijken. Bijgaande foto's, uit het persoonlijke archief van voormalig afdelingshoofd bij Waterwegen en Zeekanaal NV, ir. Johan Laurent, tonen de pijlers van de brug, kort voor afbraak, in augustus 1984. (EVW/KP)

Aanvullingen over de geschiedenis van het kasteel De Bocht te Heindonk

Over de Bocht en zijn bewoners is al heel wat gepubliceerd. Niet altijd in positieve zin. Denken we maar aan de vervallen toestand waarin dit “kasteel” vele jaren te schande stond. “Kasteel De Bocht” staat er verkommerd bij en” “... ziet vroegere bewoners weer” in Gazet van Mechelen 15/06/1990, “Vroegere eigenaar hoopt op uiteindelijke redding van kasteel De Bocht” in De Gazet van Willebroek 26/05/1993, “Kasteel De Bocht staat te koop!” door Karel De Decker in Gazet van Willebroek, “Kasteel De Bocht volop in restauratiefase” Gazet van Mechelen 14/12/1994 en dan toch “Kasteel de Bocht te Heindonk op weg naar herwaardering” in Furore maart 1999.

Het beste artikel mij bekend vinden we in Eigen Schoon en de Brabander, jaargang 78, nr. 7-9, juli - september 1995, p. 337-360 “Bijdrage tot de geschiedenis van het kasteel De Bocht te Heindonk” door L. Vermeulen. Deze putte zijn gegevens onder andere uit het archief van graaf le Grelle, kasteel te Reet, farde de Meester de Betzenbroeck. Wijlen Graaf Didier le Grelle, toen voorzitter van de heemkundige kring vzw De Root te Reet, liet me toe fotokopieën uit deze farde te nemen. De aanvullingen komen hoofdzakelijk uit deze bron. Voor de algemene geschiedenis van De Bocht zijn ze niet zo revelant, maar voor de plaatselijke geschiedenis hebben ze wel enig belang vooral in de periode na 1723.

Zo vermeldt de verlengde huurovereenkomst met Peeter Asselberghs naast de gewone bepalingen onder ander *“De pachter sal moeten betalen alle lasten hoedanigs de selve souden mogen wesen, soo van soldaten, procie kosten als anderssints, behoudens de twintighste penningen die sullen wesen half en half volgens sijne May[esteijts Placcaten”, “Item den paghter sal mogen besaeijen het laetste jaer van sijnen pacht, ontrent de seuen bunderen hert graen, waarvan den aencommenden pachter sal proffiteren d’helft, ende den afgaenden paghter d’ander helft voor syn ploeghrecht, midts dat den aencommenden pachter sal moeten betaelen den paght ende lasten van dien. En “Den paghter sal vermogen te cappen alle d’Else canten midts laetende opgaen yderen cap de quantiteyt van vyftigh boomen, daer het den heere oft vrouwe verhuerder ordonneren sullen, dogh sal den paghter daarvan proffiteren den sleun oft snoeij ende d’ander opgaende boomen, die oock alle vier jaeren door hem paghter sullen moeten gesnoeyt worden”. Ook “Sullende den heer ende vrouw verpaghters jnden selven grooten hof vermogen te doen alsulcke veranderingen, als het hun goetduncken ende gelieven sal, soo jnt planten van boomen, haeghen, maken van wegen, Berceaux of anderssints”.*

Waar nodig mocht hij aan de weiden sloten doen graven altijd op zijn kosten. Jaarlijks moest de pachter op zijn kosten en zonder mindering van de pachtsom *“aenden Aermen van Rumst” vier viertelen koren leveren en dit zonder kosten voor de verpachters (dus eigenlijk in hun plaats). Hij moet de wegen en wanden van schuur en stallingen onderhouden en elk jaar twee honderd “bonden oft walmen goet en le-*

verbaer geleys strooij” evenals latten, nagels en wisselen leveren tot reparatie ervan. Voordelig was het voor de pachter dat hij *“sal in den bemden vermogen torf te steken voor syne provisie”* maar hij moest de putten behoorlijk vullen. Zowel bij het steken als bij het stoken van zijn turf zal het dus wel warm gehad hebben!

Uit de verkoopvoorwaarden opgemaakt door notaris Walravens te Mechelen op 10/07/1788 voor de publieke verkoop lichten we volgende gegevens. De kopers zullen de wegenis moeten gedogen over de erven van hun kopen *“soo ende gelijk sij actueelijck daer over sijn wegende, behoudens de landen ende bempden de gene hunne oude wegeniss sijn hebbende sonder tot laste van de vercoopere eenige andere te connen vraegen”.*

Hoeve en kasteel

De verkopers reserveren alle opgaende bomen *“die geschalmt ende geamert sijn”* en die de kopers op hun erven moeten laten staan in 1788 en *“ten jaere 1789 te laeten roijen ende vallen”*. De huur van iedere koop die deel maakte van *“de hoeve den Boucht”* (geen kasteel genoemd!) zal aan de koper betaald worden *“door de huerdersse van de selve hoeve”*. De huur van de kopen van *“de hoffstede het Vossecot”* zal betaald worden door de notaris. Onder Koop 1 wordt beschreven *“Eene wel gelege hoeve, stallinge, schuere, vervallen casteel ende hoff genaemt den Boucht, rontomme in sijne waeteringe”* (groot 1B

Detail uit de Ferrariskaart van 1777 met centraal bovenaan het 'C. de Den Bocht'.

54,5R) met nog 17 andere percelen. Hier moeten we in het artikel van de heer Vermeulen corrigeren: op p. 344 het Achterste Karreveld groot 3D 64R en op p. 345 het Berijckende veldt i.p.v. Brijckende veld. Koper bleef op 17/07/1788 Jonker Francois Joseph De Meester. Schepenen van Heindonk waren toen Judocus Maes en Anthonis Verheijden. Schepenen van het laathof van Borghgravenbroek waren Jacobus Maes en Andreas Boelpaep.

Voor pontpenningen ontving Cornelius J.J. Derest, rentmeester van de heer van Heindonk en Borghgraven Broeck van de nieuwe eigenaar 966 guldens 15 stuivers van 11B 338R land en nog 227 guldens van 3B 264½ R.

In het stadsarchief te Mechelen vonden we bij dezelfde notaris Walravens op 22/05/1790 de verhuur (niet vermeld door Vermeulen) van een deel van die percelen door jonker Francois Joseph De Meester, nog jongman wonend te Mechelen, aan Peeter Jan Timmermans, ook jongman uit Heindonk. Hij was op 17/12/1756 gedoopt als zoon van Jacobus en Anna Van Cauwenbergh, vorige huurders. Geletterd was de nieuwe huurder niet, want hij tekende de overeenkomst met een kruisje.

Van koop 1 in de vorige verkoop werden nu volgende percelen voor 12 jaar verhuurd voor 270 gulden per jaar: *“Sekere Nieuwe gebouwde huijsinge, schuere ende stallinge met de Landen daer aen gelegen onder het voors. heijen donck genaemt den Boucht”* bestaande uit

- Landt genaemt den jouffrouwen hoff (1B 77R)
- Landt genaemt het Kriekereijtien (73 ½ R)
- Landt genaemt het half bunder (2D 36R)
- Landt genaemt den achtersten platten bempdt 3D 43R (bij verkoop ¾ R meer)
- Landt het achterste karreveldt genaemt (3D 64R)
- Bempdt genaemt het dagwandeken
- Landt genaemt den voorsten platten bempdt sonder het schaerbosken 3D (bij verkoop 3D 48R)

Alle mogelijke tienden enz. waren ten laste van de huurder evenals *“s’jaers twee schellingen acht deniers Lovens, negen Mokens Evene, ses obels deniers Lovens, een broodt lovens, eenen cappuijn, eene hinne, vijff mokens een helft quaert van een moken Mechels, twee veertelen brabans Evene, twee deniers Lovens, acht Mokens Evene, eenen denier, ende een derde Lovens drij quaert brabants evene alle in chijns daer op uijtgaende”*. Dit jaarlijks bijhouden, vereist een hele boekhouding!

Als tegenprestatie mocht de huurder bij het onderhoud van de bomen *“genieten den cap ... ende twist der strunckboomen staende rontomme sijne gehuerde Landen, het week hout alle vier jaeren te cappen, ende het gene ten afscheijde respectief geen vier ofte vijff jaeren oudt sijnde, sal allen het selve wesen ten proffejite van den aencomenden huerder”*. Maar hij *“sal de hulten, grachten ende waterloopen, behoerlijck moeten cuijsschen, schieten ende diepen tot op den ouden grondt, mits gaeders de canten op te set-*

ten”. Verder *“sal [hij] de voors. Landen jaerelijckse behoerlijck moeten, mesten Labeuren ende cultiveren oock op het Leste jaer sijnder huere als wanneer hij de voors. Landen geheelijck sal moeten Laeten ledigh sonder alsdan eenigh afsajsel baete ofte mestrecht te connen pretenderen”*. Goede afspraken maken goede vrienden!

De *“regeling in der minne”* van 09/07/1806 werd door de minister van binnenlandse zaken als volgt gedecreteerd:

1. *De aanplantingen op de weide “Praieel” naast de Grote Dijk op de westzijde van de Rupel blijven aan De Meester, de grassen voor de gemeente en “les fonds” (gronden) gemeenschappelijk.*
2. *De put “Wiele” tussen de grote dijk en de goederen van De Meester zijn voor altijd voor De Meester. De beken en grachten naast en rond deze put aan de Grote dijk en het Praieel blijven behouden en de grenzen zoals ze zijn.*
3. *Grote Weijtham naast de Grote dijk “sur la partie salée de la rivière Rupel” komen voor altijd aan de gemeente. De Meester doet afstand van zijn recht van beplanting aan de gemeente, evenals van de opbrengst “des osiers dits weymen” (= wijmen) die er nu op geplant zijn.*
4. *De Kleine Weytham en het klein plein gelegen naast de Grote Weytham en de Grote dijk tegen over zijn kasteel blijft in ganse eigendom aan De Meester met alle rechten van de gemeente op die stukken.*
5. *In- en uitgang van de Grote Weytham mag slechts langs de Grote dijk.*
6. *De kosten van de transactie, erelonen, advocaten, enz. zijn voor rekening van De Meester.*
7. *Besloten werd na discussie in de gemeenteraad dit voorstel aan te nemen.*

Nog tijdens de Franse periode had het gemeentebestuur van Heindonk gereclameerd, als bezitter van schorren en aanwassen, om daar eigendomstitels van te bekomen. Onder het Hollands bewind onderzocht de Raad- en Rekenkamer der Domeinen de zaak aangaande het weiland Prieel (15 a 46 ca) ten westen van de Rupel en het weiland “Groot Weytham” (30 a 91 meters) langs de rivier. Maar op 30/11/ 1819 kwam die tot het verdict dat er geen erkende titel kan gegeven worden.

Op 17/08/1821 dan werd volgende voorgedragen staat van “alienatie” (= vervreemding) door de Minister van Binnenlandse zaken en Waterstaat goedgekeurd:

het aangewassen weiland den weytham (41R 80 meters) met een waarde van f 175, af te staan aan het polderbestuur van Willebroek, maar voor f 200 te onderhandelen.

een perceel grond en bos (33R 74 meters) waarop De Meester recht van aanplanting heeft, waarde f 289, af te staan De Meester voor de helft van de waarde omwille van dat recht en omdat het voor de gemeente zeer weinig opbrengt, dus f 144-50.

Figuratief plan van meester Verhaegen, uit het archief van de heemkundige kring De Root, Reet.

Maar pas op 07/06/1823 verkoopt de gemeente Heindonk dat (?) "parceel bosch en grond, genaemt de Boomekens" (173R) waarop De Meester het recht van planting heeft voor 144 gulden 50 centen (zoals hiervoor) aan dezelfde De Meester, wonend te Mechelen. Hij betaalde de koopsom op 16/05/1823.

De onderhandelingen over grond duurden voort. Want in 1853 werden nieuwe metingen uitgevoerd. De gezworen landmeter J. B. Verhaegen maakt op 04/07/1853 een plan op met vermelding van de te ruilen percelen, met hun grootte, tussen de gemeente en De Meester.

Dezelfde landmeter (28/11/1853) "woonende te Nieuwenrode, gehucht onderhoorig aen de gemeente Meysse ... verklaert ... op de vraag van den heer de Meester de Bocht, grondeigenaer en Burgemeester, gehuisvest te Heyndonck, gemeten te hebben de percelen gerzingen en land, gelegen te Heyndonck voormeld, waervan de oppervlakten hier onder aengewezen zijn":

1. Een plein tegen de rivier : 13 a 52 ca of 43 26/100 roeden oude maat.
2. De dijk: 6 aren 17 ca of 19 74/100 roeden oude maat. Beide percelen in gebruik door de hovenier.
3. Een plein aan de rivier: 48 a 46 ca of 155 07/100 roeden.
4. De dijk: 16 a 82 ca of 53 82/100 roeden.
5. Een stuksken land "de Kriekerij": 28 a 66 ca of 91 71/100 roeden (in 1790 73 1/2 roeden: zie hierboven). Een stuk land in huur bij P. Van der Zande: 49 a 27 ca of 157 66/100 roeden.

De Meester verhuurt later een deel van zijn eigendom volgens de aanwijzingstafel van landmeter Verhaegen met vermelding van kadastrummer (wijk A), grootte in a en ca, grootte in dagwand en roeden aan:

Joseph Peeters	nr.39A	57a50ca	1	83
Jan Baptist Smets	nr.39B	33a74ca	1	07
Wwe. Robijn	nr.39C	37a66ca	1	19 ^{3/4}
Eekelaers	nr.39D	6a60ca		21
G. Smets	nr.39E	3a90ca		06
G. Smets	nr.40F	29a36ca		93
J. Peeters modo Van der Zande	nr.41G	49a50ca	1	57
Guill. Smets	nr.37H	80a	2	54 ^{1/2}
J. Van Achter	nr.37 I	10a87ca		34 ^{1/2}
Schurmans	nr.38J	28a74ca		91
Robijn P. en broer	nr.38K	32a49ca	1	03
Schurmans	nr.112L	7a84ca		26

Deze aanvullende gegevens zijn een kleine bijdrage aan de kennis van het oude domein de Bocht en lijken me ook van belang voor de plaatselijke geschiedenis van de gemeente Heindonk en zijn inwoners.

Leon Bernaerts

Beelden uit de oude doos

Naar aanleiding van ons artikel rond de familie Schutter, die in de (huidige) August van Landeghemstraat de schoenhandel 'in de Blauwe Laars' uitbaatte (fig.9, nr.3, p.18 e.v.), ontvingen we van lezer Peter Lejon bijgaande unieke foto van het schoenenatelier van de familie, dat blijkbaar gelegen was in het Vennestraatje. De man met snor op de achtergrond is uitbater Guillaume De Schutter en de dame naast hem zijn echtgenote Margaretha, respectievelijk de grootvader en grootmoeder van de heer Lejon.

Mededelingen

Archief Vaertlinck

Centrum Jan Van Winghe, Capt. Trippstraat 33, 2830 Willebroek, lokaal 28. Elke tweede en vierde zaterdag van de maand van 09.00 tot 12.00 uur of op afspraak: rene.pattyn@telenet.be.

Agenda

Geannuleerd	Vijfde Vaertlinckquiz, latere datum volgt
Wordt verwacht	Stadsbezoek Mechelen
Vanaf 29 september 2014	Tentoonstelling 'De Grote Oorlog' i.s.m. Nationaal Gedenkteken van het Fort van Breendonk

Website

Neem regelmatig een kijkje op onze website voor de laatste nieuwsberichten, geplande en voorbije activiteiten en informatie over onze werking: www.vaertlinck.be.

Meewerken

Heb je een vlotte pen of wil je op een andere manier een praktische of materiële bijdrage leveren aan onze werking, neem dan contact op met ons secretariaat: Molenweg 24, 2830 Willebroek, gsm 0477-266 537, rene.pattyn@telenet.be.

Zoals elke zichzelf respecterende organisatie is ook Vaertlinck nu te vinden op Facebook. Vindt onze pagina leuk en ontvang regelmatig interessante weetjes, toffe oude beelden en nieuws over onze vereniging.

www.facebook.com/vaertlinck

CAFE - TAVERNE "CASINO"

Bij Chris

Oud Sasplein 3, 2830 Willebroek
(aan de brug)

Tel 03/886 68 70 - dinsdag gesloten

- VERZORGDE SNACKS
- BRUSSELSE WAFELS
- PANNEKOEKEN
- DIVERSE BROODJES
- MILCKSHAKES
- IJSCOUPES
- VERSE FRUITSAPPEN

Anno 1905

ZAKENKANTOOR NV VAN TRICHT

L. DE NAEYERPLEIN 16
2830 WILLEBROEK

Tel. 03-886 87 33 - 03-886 94 62

Fax 03-886 20 91

E-mail : yvette.vandemaele.15515@axa-bank.be

Alle wekdagen geopend van 9 - 12 uur en van 14 - 18 uur
Dinsdag- en zaterdagvoormiddag enkel na afspraak

**VOOR AL UW BELEGGINGEN, BANKVERRICHTINGEN,
VERZEKERINGEN EN KREDIETEN**

Het kantoor met de betere service !

de Schalk

BISTRO RESTAURANT

Scheldelaan 40

2830 Willebroek

03 297 30 74

Info@deschalk.be

Ma-zo 11 u tot 21u30

Dinsdag gesloten

WOONDECORATIE **PEPERMANS**

Herman Vosstraat 46
2830 Willebroek

Tel. 03 / 886 68 23
Fax 03 / 866 15 00

www.decoratiepepermans.be

- Vast tapijt
- Tapijten
- Vouwdeuren
- Textiel

- Vloerbekleding
- Gordijnen
- Zonwering
- Onderhoud

- Laminaat
- Overgordijnen
- Behangpapier
- Verven-Mengmachine

MEUBELEN J. VANDENBERGH

Brielen 5
2830 Tisselt
tel. 03-886 66 03
www.meubelenvandenbergh.be

Openingsuren: Maandag t/m zaterdag van 10 tot 18 u.
Zondag 13.30 tot 18u. en donderdag gesloten

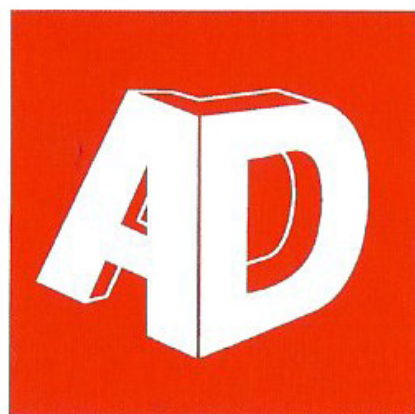
THE BEST HARDWARE STORE IN BELGIUM

BOOZT.be
Dendermondsesteenweg 190
2830 Willebroek
Tel: 03/866.48.44
BE 0860.455.425
info@boozt.be

Openingsuren:
dinsdag tem zaterdag
open van 10hr tot 18hr
zondag, maandag en
feestdagen gesloten
www.boozt.be

WILLEBROEK
info@widinv.be
03 886 41 30

TEMSE - DE ZAAT
info@temdis.be
03 711 22 22

**Groep
Kerremans**

**Zakenkantoor
Kerremans & C°**

VERZEKERINGEN
BANK

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

CBFA: 040356A-cB

**Vastgoed
Kerremans**

VERKOOP
VERHUUR
BEHEER

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

BIV KERREMANS STEVE: 503785

Uw advertentie hier?

Contacteer ons

vaertlinck@telenet.be
www.vaertlinck.be

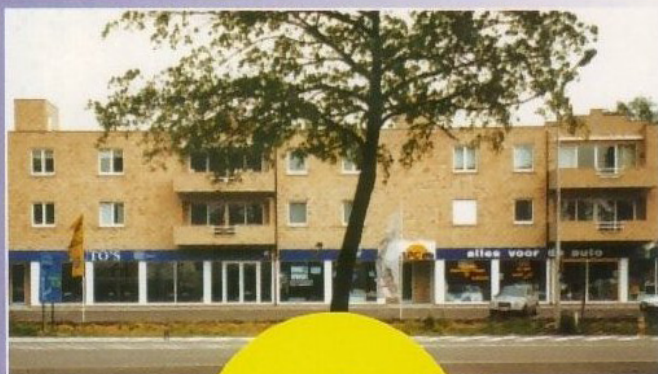
POUSSE
CAFE WILLEBROEK

'T POUSSECAFÉ

TORENSTRAAT 6
2830 WILLEBROEK

TEL. 03-866 05 36

OPEN VANAF 11.00 UUR
KEUKEN DOORLOPEND VANAF 11.00 UUR
MAANDAG GESLOTEN

APC

AUTO PARTS CENTER BVBA
ALLE AUTO-ONDERDELEN

- Groot- en kleinhandel
- Car-hifi - GSM's - carkits - navigatiesystemen
- Alarmen - blinderen autoruiten
- Wisselstukken en onderdelen: remmen, filters, uitlaten, schokdempers, ...
- Allesdragers: skiboxen, sneeuwkettingen, ...
- Accessoires: uitbouwkits, verlagingskits, spoilers, sportluchtfilters, ...

Dendermondsesteenweg 212
2830 Willebroek
Tel. 03-886 35 06
willebroek@apc.skynet.be

Restaurant "BEUKENHOF"

Antwerpsestraat 300
2850 BOOM

Tel.: 03/888.65.68

Fax.: 03/844.74.39

BOEKSKE

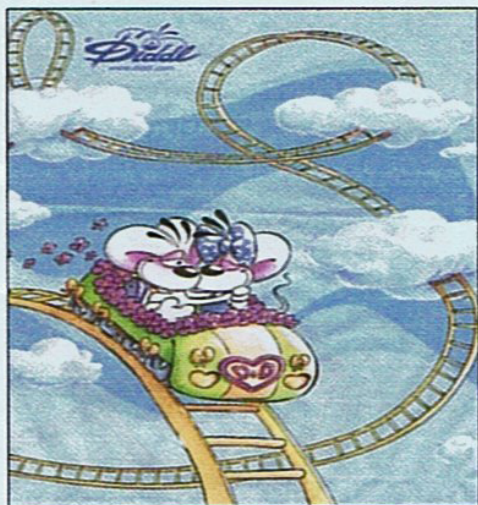
Voor al uw tijdschriften en kranten!

Aan huis besteld!

Eksklusief verdeler van :

DIDDL, TOPMODEL,

DARK DUDES, ROSALIE UND TRUFFEL

Voor al uw inkt en toonercardridges tot 50 % goedkoper
Overwinningstraat 76 – Willebroek
Tel: 03.886.73.84

Jan maes

watches & jewellery

L.De Naeyerplein 31

2830 Willebroek

03/886 86 26

Bruul 85

2800 Mechelen

Rijwielen – Naaimachines

Firma CLAESSENS

Mechelsesteenweg 8

(aan de brug)

2830 WILLEBROEK

Tel. : 03/886 62 70 – 03/886 38 51

Uw advertentie hier?

Contacteer ons

vaertlinck@telenet.be

www.vaertlinck.be

SINONQUEL bvba

Ten Bergstraat 2
2830 Willebroek

tel. 03-886 66 85
fax 03-886 61 54
info@sinonquel.be

www.sinonquel.be

上海酒家

CHINEES RESTAURANT

SHANGHAI

Stationsplein 2

2830 WILLEBROEK

Tel. 03 886 74 96

Ruime parking

Maandagmiddag

Dinsdag

Zaterdagmiddag

GESLOTEN

KEUKENCENTER

MASURE

Totaalinrichting van vloer tot plafond

- keukens in alle stijlen
- van luxe modellen tot de budget-keukens
- ook badmeubelen en schuifdeuren
- wij tekenen uw eigen droomkeuken

**Kleine Amer 15
2870 Puurs-Kalfort**

Tel. 03 889 22 48 * fax 03 899 15 26

Open: ma-vr van 10-17 uur
zaterdag 10-18 uur
zondag gesloten

Bakkerij Philippe

Kerkstraat 26

2830 Willebroek

Tel: 30/886.65.09

5 Broodautomaten

Baeckelmannstraat: Centeabank

Card. C ardiynlaan: Tisselt

Vennestraat: Willebroek

Bezelaarstraat: Blaasveld

Parochiaalcentrum: Ramsdonk

Café Knock-Palace

bij Patrick

August Van Landeghemplein 8

2830 Willebroek

Tel. 03/886 78 39

Donderdag gesloten

Verzorgde bediening | Vergaderzaal beschikbaar

WIE HEEFT HET VOOR U IN WILLEBROEK?

Bij KBC Bank & Verzekering staat een cliëntvriendelijke, professionele en vooruitstrevende dienstverlening hoog in het vaandel. Meer dan 18 000 KBC-medewerkers staan hier garant voor. En daartoe behoren ook de medewerkers van het KBC-verzekeringskantoor en het KBC-bankkantoor in uw buurt.

KBC Bank & Verzekering
Dendermondsestwg. 17,
2830 Willebroek
tel. 03 860 75 30

KBC Verzekeringen
Spiessens & Wuyts BVBA
A. Van Landeghemplein 1,
2830 Willebroek
tel. 03 866 17 38
fax 03 866 21 45

CPW 24/156

We hebben het voor u.

